ศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

สรวิชญ์ เสนคราม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา: กรณีศึกษาเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬา และ 2) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษา คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน อาสาสมัครลานกีฬา 2 คน ผู้แทนสโมสรกีฬาและสถานศึกษารวม 2 คน และประชาชนหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา 2 คน วิเคราะห์เนื้อหาจากคำให้ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบความคิดเห็น และสังเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการแข่งขันกีฬาอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร สโมสรกีฬา สถานศึกษา ศาสนสถาน ภาคเอกชน และประชาชน โดยมีทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการตามแนวทางของหน่วยงานและกิจกรรมที่ชุมชนริเริ่ม ผู้นำและอาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการประสานงาน เตรียมสถานที่ ประชาสัมพันธ์ และดูแลการแข่งขัน ขณะที่หน่วยงานและภาคีสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ และบุคลากร การมีส่วนร่วมปรากฏชัดในขั้นดำเนินงาน ส่วนโอกาสร่วมวางแผน ตัดสินใจด้านทรัพยากร และประเมินผลแตกต่างกันตามรูปแบบกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ประโยชน์ด้านโอกาสออกกำลังกาย การแสดงความสามารถของเยาวชน ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และการจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญประกอบด้วยงบประมาณ อุปกรณ์และสภาพสนาม ความรู้ของบุคลากร การประชาสัมพันธ์ และขอบเขตการร่วมตัดสินใจ ทั้งนี้ ข้อมูลยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันผลระยะยาวด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ หรือการลดปัญหาสังคมโดยตรงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้น จัดกลไกประสานงานและแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน พัฒนาบุคลากรและอาสาสมัคร วางแผนดูแลสนามและอุปกรณ์ และสื่อสารผ่านช่องทางที่เข้าถึงประชาชนหลากหลายกลุ่ม พร้อมให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมประเมินผลและนำบทเรียนไปปรับปรุงกิจกรรม ข้อค้นพบสะท้อนว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมต้อง

ดำเนินควบคู่กันทั้งด้านโอกาสร่วมตัดสินใจ เครือข่ายความร่วมมือ และความพร้อมของคนกับทรัพยากร โดยไม่ใช้จำนวนผู้เข้าร่วมเป็นตัวแทนความสำเร็จทั้งหมด และควรเชื่อมการแข่งขันกับกิจกรรมกีฬาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการแข่งขันกีฬา, เครือข่ายความร่วมมือ, กีฬาชุมชน, เขตหนองจอก

Abstract

This study, entitled “Promoting Community Participation in Organizing Sports Competitions: A Case Study of Nong Chok District, Bangkok,” aimed to (1) examine the processes used to promote public participation in organizing sports competitions and (2) identify approaches to promoting participation that are appropriate to the local context. A qualitative case study approach was employed. Ten key informants were purposively selected, comprising two district office officials, two community leaders, two sports ground volunteers, two representatives from a sports club and an educational institution, and two residents or sports activity participants. Informants’ accounts and relevant documents were examined through content analysis, involving data categorization, comparison of perspectives, and thematic synthesis in accordance with the research objectives.

The findings revealed that sports competitions relied on collaboration among government agencies, community leaders, volunteers, sports clubs, educational institutions, religious institutions, the private sector, and residents. Activities included both those conducted under agency guidelines and those initiated by communities. Community leaders and volunteers played key roles in coordination, venue preparation, publicity, and competition management, while agencies and partner organizations provided funding, equipment, and personnel. Participation was most

evident during implementation, whereas opportunities to contribute to planning, resource-related decisions, and evaluation varied according to the type of activity. Informants perceived benefits in terms of opportunities for physical activity, platforms for young people to demonstrate their abilities, stronger interpersonal relationships, and opportunities to sell goods locally. However, major constraints included funding, equipment and playing field conditions, personnel knowledge, publicity, and the scope of shared decision-making. The available data were insufficient to establish long-term health or economic outcomes or a direct reduction in social problems.

Approaches to promoting participation should enable residents to help shape activities from the outset, establish clear coordination mechanisms and responsibilities, develop the capabilities of personnel and volunteers, plan for the maintenance of playing fields and equipment, and use communication channels that reach diverse groups. Stakeholders should also participate in evaluation and apply lessons learned to improve subsequent activities. The findings suggest that strengthening participation requires simultaneous attention to opportunities for shared decision-making, collaborative networks, and the readiness of personnel and resources. Participant numbers alone should not be treated as a comprehensive measure of success, and competitions should be linked to ongoing community sports activities.

Keywords: public participation, sports competition organization, collaborative networks, community sports, Nong Chok District

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต วินัย ความสามัคคี และความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล และส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของพื้นที่อย่างต่อเนื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประชาชน โดยกำหนดเป้าหมายให้ประชาชนไทยออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2570 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566–2570 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ว่า “กีฬาพัฒนาคน สังคม และเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจไทย” โดยมุ่งใช้กีฬาเป็นเครื่องมือสร้างสุขภาวะที่ดี พัฒนาระเบียบวินัย น้ำใจนักกีฬา ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายได้อย่างทั่วถึงการขับเคลื่อนนโยบายด้านกีฬาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานระดับจังหวัด ท้องถิ่น สถานศึกษา ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมหรือการแข่งขันกีฬาในระดับชุมชน ซึ่งมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการแข่งขันหรือการคัดเลือกนักกีฬาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัยและต่างกลุ่มทางสังคม เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับประโยชน์จากกิจกรรมที่เกิดขึ้น การจัดการแข่งขันกีฬาชุมชนที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริงจึงสามารถเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ลดความห่างเหินระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ และพัฒนาทุนทางสังคมของพื้นที่ได้แนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 มิติสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการแข่งขันกีฬาในชุมชนได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ประชาชนควรมีโอกาสร่วมกำหนดรูปแบบกิจกรรม เลือกประเภทกีฬา วางแผนงบประมาณ จัดเตรียมสถานที่ ประสานผู้เข้าร่วม สนับสนุนการดำเนินงาน และสะท้อนผลภายหลังการแข่งขัน การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจะช่วยให้

กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ มีความเป็นเจ้าของร่วม และมีแนวโน้มดำเนินต่อเนื่องได้อย่างยั่งยืนเขตหนองจอ กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากเขตเมืองชั้นใน เนื่องจากมีพื้นที่กว้าง มีลักษณะกึ่งชนบท มีวิถีเกษตรกรรม และเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยประชาชนหลายกลุ่ม โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีน ความหลากหลายดังกล่าวเป็นทั้งทุนทางสังคมที่สำคัญและเป็นเงื่อนไขที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบกิจกรรมสาธารณะของชุมชน นอกจากนี้ เขตหนองจอกยังมีบทบาทด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสถานที่เกี่ยวกับกีฬา รวมถึงมีสถานศึกษา ศูนย์เยาวชน และพื้นที่ชุมชนที่สามารถใช้เป็นฐานในการส่งเสริมกีฬาเพื่อมวลชนได้อย่างไรก็ตาม การจัดการแข่งขันกีฬาในระดับชุมชนอาจเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่ไม่ทั่วถึง ความแตกต่างด้านอายุ อาชีพ เวลา และความสนใจของคนในชุมชน การขาดบุคลากรหรือคณะทำงานที่มีความพร้อม ข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมที่อาจกระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนหรือผู้ที่สนใจกีฬาอยู่เดิม หากการจัดกิจกรรมขาดกระบวนการฟังและการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทอย่างเท่าเทียม การแข่งขันกีฬาอาจเป็นเพียงกิจกรรมระยะสั้นที่ไม่สามารถสร้างการเรียนรู้ ความร่วมมือ หรือความเป็นเจ้าของร่วมในชุมชนได้อย่างแท้จริง เขตหนองจอกเป็นพื้นที่หนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม โดยได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอใน พ.ศ. 2440 และมีประวัติการตั้งถิ่นฐานของประชากรจากหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกับชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน จึงเกิดเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ (สำนักงานเขตหนองจอก, 2565) ต่อมาเมื่อมีการปรับโครงสร้างการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครใน พ.ศ. 2515 เขตหนองจอกได้รับการจัดให้เป็นหนึ่งในเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร และมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเขตอื่น ๆ โดยมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด (กรุงเทพมหานคร, 2564)

ในด้านความหลากหลายทางศาสนา ข้อมูลจากการศึกษาของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเกี่ยวกับชุมชนเขตหนองจอก พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน โดยแบ่งเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 75 ศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 20 และศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 5 ตามลำดับ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ม.ป.ป.) สัดส่วนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเขตหนองจอกเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางความเชื่อและวัฒนธรรม โดยมีประชาชนต่างศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน

ความแตกต่างดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการจัดกิจกรรมกีฬา โดยเฉพาะการกำหนดช่วงเวลาการแข่งขัน การจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม การจัดสถานที่ ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมที่คำนึงถึงหลักปฏิบัติทางศาสนาของประชาชนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและเท่าเทียม

การจัดการแข่งขันกีฬาในระดับท้องถิ่นจึงมีความสำคัญมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อการแข่งขันหรือการพัฒนาความสามารถทางกีฬาเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ การจัดกิจกรรมกีฬาในพื้นที่จึงสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการกีฬาที่มุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมและใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างสุขภาวะและความเข้มแข็งของชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับงบประมาณ สถานที่ หรืออุปกรณ์กีฬาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้วย แนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถพิจารณาได้อย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะผู้เข้าร่วมเท่านั้น แต่ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทตั้งแต่การกำหนดแนวทาง การดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์จากกิจกรรม และการสะท้อนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในอนาคต

ดังนั้น วิจัยเรื่อง “ศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในชุมชน: กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจรูปแบบ ระดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในพื้นที่ชุมชน รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร

2.แนวทางที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บริบทของชุมชนเขตหนองจอกและการจัดการแข่งขันกีฬาในพื้นที่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมวางแผนและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล

3. ปัจจัยที่สนับสนุน ปัญหา และอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬา

4. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เหมาะสมกับบริบทของเขตหนองจอก และนำไปสู่การจัดกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่อง

ประชาชนในวงกว้างประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ประชาชนและชุมชนในเขตหนองจอกได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกีฬาเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการออกกำลังกาย การสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. ได้องค์ความรู้ที่สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาหรือพัฒนาการจัดการแข่งขันกีฬาในพื้นที่อื่น ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การกำหนดปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ได้หมายถึงเพียงการให้ประชาชนรับทราบข้อมูล แต่ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจและบทบาทในการกำหนดทิศทางของกิจกรรมหรือการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับตนเองนักวิชาการที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวได้ 5 คน ได้แก่

Sherry R. Arnstein (1969) Arnstein เสนอแนวคิด “บันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง” (Ladder of Citizen Participation) โดยอธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมที่ประชาชนแทบไม่มีอำนาจ ไปจนถึงระดับที่ประชาชนสามารถร่วมตัดสินใจและควบคุมกระบวนการได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การพิจารณาว่าชุมชนมีส่วนร่วมหรือไม่จึงควรดูด้วยว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจมากน้อยเพียงใด ไม่ใช่ดูเพียงว่าประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff (1980) Cohen และ Uphoff มองการมีส่วนร่วมในบริบทของการพัฒนาชนบท โดยให้ความสำคัญกับการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดของทั้งสองสามารถนำมาอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมควรครอบคลุมตั้งแต่การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และการเข้ามามีบทบาทในการประเมินผล

Jules N. Pretty (1995) Pretty เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วม โดยชี้ให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วม” ไม่ได้มีความหมายเหมือนกันทุกกรณี อาจเริ่มจากการที่ประชาชนเพียงรับข้อมูลหรือให้ข้อมูล ไปจนถึงการที่ประชาชนสามารถร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ และริเริ่มดำเนินการด้วยตนเอง ระดับการมีส่วนร่วมที่สูงจึงสะท้อนถึงการเรียนรู้ร่วมกันและความสามารถของชุมชนในการกำหนดแนวทางของตนเอง

Robert Chambers (1997) Chambers ให้ความสำคัญกับการยอมรับว่า คนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้จักบริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี แนวคิดของเขาสนับสนุนการพัฒนาที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มักถูกมองข้าม ได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และมีส่วนในการกำหนดแนวทางแก้ไข แทนการใช้วิธีการพัฒนาจากบนลงล่างที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดทุกอย่าง

David Wilcox (1994) Wilcox อธิบายการมีส่วนร่วมผ่านระดับของความเกี่ยวข้องของประชาชน ตั้งแต่การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การลงมือดำเนินงานร่วมกัน ไปจนถึงการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถริเริ่มและดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของตนเอง แนวคิดนี้สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมที่ดีควรเลือกวิธีการให้เหมาะกับสถานการณ์และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นตามความพร้อมของชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การกำหนดปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ได้หมายถึงเพียงการให้ประชาชนรับทราบข้อมูล แต่ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจและบทบาทในการกำหนดทิศทางของกิจกรรมหรือการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับตนเองนักวิชาการที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวได้ 5 คน ได้แก่ Sherry R. Arnstein (1969) Arnstein เสนอแนวคิด “บันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง” (Ladder of Citizen Participation) โดยอธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมที่ประชาชนแทบไม่มีอำนาจ ไปจนถึงระดับที่ประชาชนสามารถร่วมตัดสินใจและควบคุมกระบวนการได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การพิจารณาว่าชุมชนมีส่วนร่วมหรือไม่จึงควรดูด้วยว่า ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจมากน้อยเพียงใด ไม่ใช่ดูเพียงว่าประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff (1980) Cohen และ Uphoff มองการมีส่วนร่วมในบริบทของการพัฒนาชนบท โดยให้ความสำคัญกับการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดของทั้งสองสามารถนำมาอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมควรครอบคลุมตั้งแต่การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาและการเข้ามามีบทบาทในการประเมินผล Jules N. Pretty (1995) Pretty เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วม โดยชี้ให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วม” ไม่ได้มีความหมายเหมือนกันทุกกรณี อาจเริ่มจากการที่ประชาชนเพียงรับข้อมูลหรือให้ข้อมูล ไปจนถึงการที่ประชาชนสามารถร่วมวิเคราะห์ร่วมตัดสินใจ และริเริ่มดำเนินการด้วยตนเอง ระดับการมีส่วนร่วมที่สูงจึงสะท้อนถึงการเรียนรู้ร่วมกันและความสามารถของชุมชนในการกำหนดแนวทางของตนเอง

Robert Chambers (1997) Chambers ให้ความสำคัญกับการยอมรับว่า คนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้จักบริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี แนวคิดของเขาสนับสนุนการพัฒนาที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มักถูกมองข้าม ได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และมีส่วนในการกำหนดแนวทางแก้ไข แทนการใช้วิธีการพัฒนาจากบนลงล่างที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดทุกอย่าง

David Wilcox (1994) Wilcox อธิบายการมีส่วนร่วมผ่านระดับของความเกี่ยวข้องของประชาชนตั้งแต่การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การลงมือดำเนินงานร่วมกัน ไปจนถึงการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถริเริ่มและดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของตนเอง

แนวคิดนี้สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมที่ดีควรเลือกวิธีการให้เหมาะกับสถานการณ์และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นตามความพร้อมของชุมชน จงสรุปใจความสำคัยของข้อความนี้ในสอดคล้องกับศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนชี้ให้เห็นว่า การจัดการแข่งขันกีฬาในชุมชนจะประสบความสำเร็จและเกิดความต่อเนื่องได้ เมื่อประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้เข้าร่วมหรือผู้รับข้อมูลจากหน่วยงานเท่านั้น แต่มีโอกาสเข้ามาร่วมกำหนดทิศทางของกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ได้แก่ การสะท้อนปัญหาและความต้องการ การเสนอรูปแบบหรือประเภทกีฬา การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การรับประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

2.2 ทฤษฎีทุนทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

แนวคิดทุนทางสังคมอธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม และชุมชนสามารถก่อให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคม เช่น ความไว้วางใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร เครือข่ายความสัมพันธ์ และบรรทัดฐานร่วมกัน โดยทุนทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดและสะสมผ่านการสร้างความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม นักวิชาการที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนแนวคิดนี้มี 5 คน ดังนี้ Pierre Bourdieu (1986) Bourdieu มองว่า ทุนทางสังคมเกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ที่บุคคลมีอยู่ และความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถทำให้บุคคลเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสต่าง ๆ ได้ เช่น ข้อมูล ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือโอกาสทางสังคม ดังนั้น การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งจึงเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตและสร้างโอกาสให้กับตนเอง การนำมาเชื่อมโยงกับชุมชน: สมาชิกชุมชนที่มีความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ดีต่อกันย่อมสามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากร ข่าวสาร และความช่วยเหลือ ซึ่งช่วยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนได้

James S. Coleman (1988) Coleman อธิบายว่า ทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นภายในโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และสามารถช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น โดยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคาดหวังและความรับผิดชอบร่วมกัน ช่องทางการสื่อสารและข้อมูล รวมถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่ช่วยกำกับพฤติกรรมของสมาชิก การนำมาเชื่อมโยงกับชุมชน: หากสมาชิกชุมชนมีความไว้วางใจ มีการสื่อสารที่ดี และมีบรรทัดฐานร่วมกัน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือและทำให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Robert D. Putnam (1993, 2000) Putnam ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมในระดับ ชุมชนและสังคมโดยรวม โดยมองว่าเครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานของการตอบแทนซึ่งกันและกัน เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม แนวคิดของ Putnam จึงเหมาะกับการอธิบายว่าทำไมชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกจึงสามารถรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมหรือแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ นอกจากนี้ Putnam ยังแบ่งทุนทางสังคมที่สำคัญออกเป็น Bonding Social Capital ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกัน และ Bridging Social Capital ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงคนต่างกลุ่มเข้าหากัน

Mark S. Granovetter (1973) Granovetter เน้นความสำคัญของ เครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “ความสัมพันธ์แบบหลวม” (Weak Ties) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อาจไม่ได้ใกล้ชิดมาก แต่สามารถทำหน้าที่เชื่อมโยงบุคคลหรือกลุ่มที่แตกต่างกัน และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือโอกาสใหม่ ๆ ได้ แนวคิดนี้จึงช่วยอธิบายว่าการมีเครือข่ายที่กว้างขวางไม่ได้ขึ้นอยู่เฉพาะกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกันการนำมาเชื่อมโยงกับชุมชน: สมาชิกชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือองค์กรภายนอกชุมชนสามารถนำข้อมูล ความรู้ ทรัพยากร หรือโอกาสใหม่ ๆ เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้

Alejandro Portes (1998) Portes เป็นนักวิชาการสำคัญที่ช่วยอธิบายและทบทวนแนวคิดทุนทางสังคมจากนักคิดหลายคน โดยมองว่าทุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรและประโยชน์ที่บุคคลได้รับผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การได้รับการสนับสนุน การควบคุมทางสังคม และประโยชน์จากเครือข่ายความสัมพันธ์ นอกจากนี้ Portes ยังชี้ให้เห็นว่าทุนทางสังคมไม่ได้มีแต่ผลเชิงบวกเสมอไป เพราะเครือข่ายที่เหนียวแน่นอาจนำไปสู่ข้อจำกัดหรือแรงกดดันต่อสมาชิกบางกลุ่มได้เช่นกัน

แนวคิดทุนทางสังคมช่วยอธิบายว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬาไม่ได้ขึ้นอยู่กับงบประมาณหรือสถานที่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ การสื่อสาร และเครือข่ายความร่วมมือของคนในชุมชนด้วย โดยเครือข่ายทางสังคมสามารถทำให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูล การสนับสนุน และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมส่วนรวม

2.3 แนวคิดการร่วมสร้างและเคปาบิลิตี้ (Co-creation & Capability Approach)

แนวคิดการร่วมสร้างและเคปาบิลิตี้ให้ความสำคัญกับการมองประชาชนหรือสมาชิกชุมชนในฐานะ ผู้มีบทบาทในการสร้างคุณค่าและกำหนดการพัฒนาของตนเอง มากกว่าการเป็นเพียงผู้รับบริการหรือผู้รับประโยชน์จากการพัฒนา แนวคิด Co-creation เน้นการสร้างคุณค่าผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ขณะที่ Capability Approach ให้ความสำคัญกับความสามารถและเสรีภาพที่แท้จริงของบุคคลในการเลือกและดำเนินชีวิตในแบบที่ตนเองเห็นว่ามีคุณค่า ดังนั้น เมื่อนำสองแนวคิดมาประกอบกัน จึงสามารถใช้เป็นกรอบในการอธิบายการพัฒนาที่เปิด

โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่า พร้อมทั้งได้รับการส่งเสริมศักยภาพให้สามารถตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเองได้

C. K. Prahalad Prahaladเป็นหนึ่งในนักคิดสำคัญของแนวคิด Co-creation โดยเสนอการเปลี่ยนมุมมองจากการที่องค์กรเป็นผู้กำหนดและสร้างคุณค่าเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่กระบวนการที่ผู้ใช้บริการหรือลูกค้ามีบทบาทร่วมในการสร้างคุณค่า ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แนวคิดนี้สามารถนำมาอธิบายได้ว่า การพัฒนาชุมชนไม่ควรให้หน่วยงานภายนอกเป็นผู้กำหนดแนวทางทั้งหมด แต่ควรเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมออกแบบ และร่วมสร้างผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

Venkat Ramaswamy Ramaswamy พัฒนาแนวคิด Co-creation ร่วมกับ Prahalad โดยให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์ และการสนทนา ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างคุณค่าจึงเกิดขึ้นจากกระบวนการที่แต่ละฝ่ายนำความรู้ ความต้องการ และประสบการณ์ของตนเข้ามาแลกเปลี่ยนและสร้างสิ่งใหม่ร่วมกัน สามารถนำมาใช้สนับสนุนแนวคิดว่าการพัฒนาชุมชนควรเกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแนวทางที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการออกแบบและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

Amartya Sen Sen เป็นนักคิดหลักของ Capability Approach โดยเสนอว่าการพัฒนาไม่ควรวัดจากรายได้ ทรัพย์สิน หรือผลผลิตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาว่าบุคคลมีความสามารถและเสรีภาพที่แท้จริงในการเลือกดำเนินชีวิต ในสิ่งที่ตนเห็นว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด แนวคิดของ Sen ทำให้การพัฒนาชุมชนควรเน้นการเพิ่มความสามารถของประชาชน เช่น การเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร โอกาส และช่องทางในการตัดสินใจ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองและเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้

แนวคิดการร่วมสร้างและเคปาบิลิตี้ช่วยอธิบายว่า การจัดการแข่งขันกีฬาในชุมชนควรเปลี่ยนจากการที่หน่วยงานเป็นผู้กำหนดกิจกรรมฝ่ายเดียว ไปสู่การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมออกแบบ ตัดสินใจ และลงมือดำเนินงานตามความต้องการของพื้นที่ ควบคู่กับการเสริมความรู้ ทักษะ และโอกาสให้ประชาชนสามารถมีบทบาทได้จริง ไม่ใช่เพียงได้รับเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬา โดยมุ่งศึกษาปัจจัยสนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วม และผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ดังนี้

1. ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วม

เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการแข่งขันกีฬาในชุมชน ประกอบด้วย การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญของกิจกรรมกีฬา การสนับสนุนจากอาสาสมัคร การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างความพร้อมและกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬา

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการแข่งขันกีฬา ตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มจนถึงการติดตามผลการดำเนินงาน โดยประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การแสดงความคิดเห็น และการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ประชาชนควรได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทั้งในด้านสุขภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน

3. ผลของการมีส่วนร่วม

เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทและทำงานร่วมกันในการจัดการแข่งขันกีฬา โดยสะท้อนผ่านความร่วมมือระหว่างประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มองค์กรในชุมชน การเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน และการสร้างความสามัคคีระหว่างสมาชิกในชุมชน ผลดังกล่าวยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่างกลุ่มวัยและต่างวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

เป็นผลจากการศึกษาปัจจัยสนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วม และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมกีฬา โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร และความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการแข่งขันกีฬาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากองค์ประกอบดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดโดยมองว่า ปัจจัยสนับสนุนเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการแข่งขันกีฬา เมื่อประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน แสดงความคิดเห็น และประเมินผล ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความสามัคคีภายในชุมชน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬาให้สอดคล้องกับบริบทของเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา กรณีศึกษา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการแข่งขัน การสนับสนุนกิจกรรม และการประเมินผลการเลือกกรณีศึกษาเหมาะกับบริบทหนองจอก เนื่องจากพื้นที่มีการจัดกิจกรรมกีฬาและการแข่งขันจริง เช่น ในปี 2569 มีการจัดการแข่งขันฟุตซอลและเปตองที่ลานกีฬาดารุ้ลมูกร้อดรอบีน รวมทั้งมีการประชุมอาสาสมัครลานกีฬาเพื่อหารือการจัดการแข่งขัน การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการแข่งขัน การสนับสนุนกิจกรรม และการประเมินผลการเลือกกรณีศึกษาเหมาะกับบริบทหนองจอกพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินวิจัยการวิจัยใช้การคัดเลือกใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลผู้ที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับการจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอกโดยตรง แบ่งเป็นประมาณ 10 คน

สรุปผลการศึกษา

5.1 กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแข่งขันกีฬา

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการแข่งขันกีฬาในเขตหนองจอกอาศัยการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน โดยมีทั้งกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนตามแนวทางของหน่วยงานภาครัฐ และกิจกรรมที่ชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ริเริ่มขึ้น การดำเนินงานจึงไม่ได้มีรูปแบบเดียวกันทั้งหมด แต่แตกต่างตามผู้จัด เป้าหมาย ทรัพยากร และลักษณะพื้นที่ กีฬาที่กล่าวถึงในข้อมูล ได้แก่ ฟุตบอล ฟุตซอล และเปตอง โดยบางกิจกรรมมุ่งสร้างความสัมพันธ์ บางกิจกรรมเป็นการแข่งขันการกุศล และบางกิจกรรมเปิดโอกาสให้เยาวชนพัฒนาความสามารถทางกีฬา

เมื่อพิจารณาตามกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ดังนี้

การรับรู้ข้อมูลและการร่วมวางแผนตัดสินใจ

การประชาสัมพันธ์และการประสานงานผ่านเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร เป็นช่องทางสำคัญในการแจ้งกิจกรรมและรวบรวมความสนใจของประชาชน บางกิจกรรมมีการสอบถาม

ความคิดเห็นก่อนดำเนินงาน ขณะที่บางกิจกรรมเริ่มจากนโยบายหรือแผนของหน่วยงาน แล้วจึงประสานผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้ร่วมดำเนินการ อำนาจตัดสินใจจึงแตกต่างกันตามรูปแบบกิจกรรม และยังมีบางเรื่องที่อยู่กับผู้บริหารหรือแกนนำเป็นหลัก โดยเฉพาะการกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร

การร่วมดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมปรากฏชัดในช่วงเตรียมและดำเนินการแข่งขัน เช่น การจัดเตรียมสนาม ประสานทีมกีฬา จัดหาอุปกรณ์ ประชาสัมพันธ์ ดูแลสถานที่ และแก้ปัญหาระหว่างกิจกรรม ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครมีบทบาทเชื่อมผู้เกี่ยวข้อง ส่วนสโมสร สถานศึกษา และผู้สนับสนุนช่วยด้านบุคลากรหรือทรัพยากร การแบ่งงานมีทั้งตามหน้าที่และตามความสามารถของบุคคล โดยบางกิจกรรมอาศัยความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นช่องทางประสานงาน

การร่วมรับประโยชน์

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงประโยชน์จากการมีพื้นที่ออกกำลังกาย การแสดงความสามารถของเยาวชน การพบปะระหว่างประชาชน และโอกาสจำหน่ายสินค้าระหว่างการแข่งขัน ประโยชน์จึงไม่ได้จำกัดเฉพาะนักกีฬา แต่ครอบคลุมผู้ช่วยงาน ผู้ชม และร้านค้าบางส่วนด้วย อย่างไรก็ตาม ผลเหล่านี้เป็นการรับรู้และประสบการณ์ที่รายงาน ยังไม่ใช่การยืนยันมูลค่ารายได้ ผลด้านสุขภาพ หรือการลดปัญหาสังคมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ

การร่วมติดตามและประเมินผล

ข้อมูลแสดงถึงการติดตามและปรับการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ ผู้จัด และผู้นำในพื้นที่ รวมถึงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ตารางแข่งขัน สภาพสนาม หรือความไม่พร้อมของทีม แต่รายละเอียดเกี่ยวกับการให้ประชาชนร่วมประเมินผลหลังจบกิจกรรมยังไม่ชัดเท่าการมีส่วนร่วมในช่วงปฏิบัติงาน จึงยังไม่อาจสรุปว่ามีกระบวนการประเมินร่วมที่ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

โดยภาพรวม การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานเห็นได้ชัดกว่าการร่วมกำหนดทิศทางและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าประชาชนไม่มีส่วนตัดสินใจเลย แต่บทบาทดังกล่าวมีลักษณะต่างกันระหว่างกิจกรรมและผู้จัด

5.2 เงื่อนไขสนับสนุนและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม

เงื่อนไขที่สนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่ ความร่วมมือของคนในชุมชน การประสานงานของผู้นำและอาสาสมัคร การสนับสนุนจากหน่วยงานและภาคี และความสามารถในการแบ่งหน้าที่และแก้ปัญหาหน้างาน ขณะเดียวกัน ข้อจำกัดที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงประกอบด้วยงบประมาณ อุปกรณ์ สภาพสนาม ความรู้ของบุคลากรด้านกีฬา การประชาสัมพันธ์ และโอกาสร่วมตัดสินใจในบางเรื่อง

มุมมองต่อการสนับสนุนของภาครัฐแตกต่างกัน บางรายกล่าวถึงงบประมาณ อุปกรณ์ และการประสานงานจากสำนักงานเขต ขณะที่บางรายรับรู้บทบาทของชุมชนและภาคเอกชนเด่นชัดกว่า ความแตกต่างนี้ควรพิจารณาร่วมกับประเภทกิจกรรมและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ไม่ควรสรุปว่าหน่วยงานรัฐไม่มีบทบาท หรือสนับสนุนอย่างเพียงพอในทุกกิจกรรมจากคำตอบกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5.3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดความต่อเนื่อง

แนวทางที่สังเคราะห์ได้ควรดำเนินการควบคู่กัน 5 ด้าน ได้แก่

1) เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอความต้องการ กำหนดรูปแบบกิจกรรม และทบทวนผล ไม่จำกัดบทบาทไว้เพียงช่วยดำเนินงาน

2) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบบทบาทที่สามารถเข้าร่วมได้ ทั้งนักกีฬา อาสาสมัคร ผู้สนับสนุน และผู้ชม

3) พัฒนาทักษะผู้จัด อาสาสมัคร ผู้ฝึกสอน และผู้ตัดสินให้เหมาะกับระดับการแข่งขัน

4) วางแผนดูแลสถานที่ อุปกรณ์ และทรัพยากรร่วมกัน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและช่องทางประสานให้ชัดเจน

5) เชื่อมการแข่งขันกับกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายของชุมชนในช่วงอื่น เพื่อให้การมีส่วนร่วมไม่สิ้นสุดพร้อมวันแข่งขัน

อภิปรายผลการศึกษา

การร่วมดำเนินงานไม่เท่ากับการร่วมกำหนดทิศทางในทุกขั้นตอน ข้อค้นพบที่ประชาชนมีบทบาทชัดเจนในการเตรียมสนาม ประสานงาน และดูแลการแข่งขัน แต่บทบาทด้านแผนและทรัพยากรแตกต่างกัน สามารถอธิบายผ่านแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่บทที่ 2 ใช้แยกการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับประโยชน์ และการประเมินผล การพิจารณาแยกแต่

ละด้านช่วยให้ไม่ใช้การเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมากเป็นข้อยืนยันว่าประชาชนมีบทบาทครบทุกขั้นตอน เมื่อเชื่อมกับแนวคิดของ Arnstein (1969) ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ความคิดเห็นของประชาชนมีผลต่อข้อสรุปหรือไม่ ไม่ใช่เพียงได้รับเชิญมารับทราบหรือช่วยงาน ส่วนแนวคิดของ Pretty (1995) และ Wilcox (1994) ที่ทบทวนไว้ช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างการให้ข้อมูล การรับฟัง การตัดสินใจร่วม และการริเริ่มกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลครั้งนี้ยังไม่เพียงพอสำหรับจัดระดับการมีส่วนร่วมของทั้งเขตลงในระดับเดียวอย่างเด็ดขาด ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางพัฒนาควรเริ่มจากการทำให้แต่ละกิจกรรมระบุชัดว่า เรื่องใดเปิดให้ประชาชนร่วมกำหนดได้ เรื่องใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และความคิดเห็นที่ได้รับถูกนำไปใช้หรือไม่ได้ใช้เพราะเหตุใด วิธีนี้จะช่วยให้การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเพิ่มจำนวนผู้ร่วมงาน

เครือข่ายชุมชนช่วยระดมทรัพยากร แต่ต้องพิจารณาความครอบคลุมด้วย การใช้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ อาสาสมัคร สโมสร โรงเรียน ผู้สนับสนุน และประชาชนในการจัดกิจกรรม เชื่อมโยงกับแนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam (1993, 2000) และ Coleman (1988) ที่บทที่ 2 กล่าวถึงเครือข่าย ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบร่วม ความสัมพันธ์เหล่านี้ช่วยอธิบายว่าทำไมผู้จัดจึงสามารถประสานคน สถานที่ และอุปกรณ์ได้ แม้มีข้อจำกัดบางด้าน ขณะเดียวกัน แนวคิดของ Granovetter (1973) ช่วยพิจารณาการเชื่อมกับบุคคลหรือองค์กรนอกกลุ่มเดิม ส่วนข้อพิจารณาของ Portes (1998) เตือนให้มองว่าความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นอาจมีข้อจำกัดต่อผู้ที่อยู่นอกเครือข่ายด้วย จึงไม่ควรถือว่าการมีเครือข่ายเข้มแข็งหมายถึงประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงโอกาสได้เท่าเทียมแล้ว สำหรับกรณีศึกษานี้ ผู้วิจัยตีความว่าเครือข่ายเป็นฐานสำคัญของการดำเนินงาน แต่การพัฒนาควรเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่ไม่ใช่แกนนำหรือผู้สนใจกีฬาเดิมเข้ามามีบทบาท และทำให้ช่องทางรับการสนับสนุนชัดเจน เพื่อไม่ให้ความต่อเนื่องขึ้นอยู่กับบุคคลหรือความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มมากเกินไป

บทบาทศาสนสถานสะท้อนการใช้ทรัพยากรและความสัมพันธ์ตามบริบท คำให้ข้อมูลเกี่ยวกับลานกีฬาในบริเวณศาสนสถาน และการแข่งขันการกุศลที่นำรายได้ไปดูแลพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าการจัดกีฬาในบางชุมชนเชื่อมกับกลไกที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ได้เกิดเฉพาะในสถานที่ของหน่วยงานกีฬาเท่านั้น เมื่อเชื่อมกับแนวคิดทุนทางสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าศาสนสถานและผู้ประสานในพื้นที่อาจทำหน้าที่เชื่อมคน ทรัพยากร และเป้าหมายส่วนรวม แต่ควรอธิบายในขอบเขตกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง ไม่สรุปว่าศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการจัดกีฬาทุกพื้นที่หรือมีรูปแบบอำนาจตัดสินใจเหมือนกันทั้งหมด ประเด็นนี้สัมพันธ์กับแนวคิดของ Chambers (1997) ที่บทที่ 2 เน้นความรู้และประสบการณ์

ของคนในพื้นที่ การออกแบบกิจกรรมจึงควรเริ่มจากการทำความเข้าใจผู้ใช้พื้นที่ กติกา และความต้องการของแต่ละชุมชน แทนการกำหนดรูปแบบเดียวจากภายนอก

การร่วมสร้างกิจกรรมต้องมากกว่าการแบ่งงานหลังวางแผนแล้ว ผลการศึกษาพบการนำทรัพยากรและความสามารถจากหลายฝ่ายมาร่วมดำเนินงาน ลักษณะนี้สามารถเชื่อมกับแนวคิดการร่วมสร้างของ Prahalad และ Ramaswamy ซึ่งให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างคุณค่าร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า การมีหลายฝ่ายมาช่วยงานยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันการร่วมสร้างอย่างครอบคลุม หากประชาชนได้รับมอบหมายหน้าที่หลังจากกำหนดประเภทกีฬา เวลา และรูปแบบการแข่งขันแล้ว บทบาทของประชาชนอาจยังจำกัดอยู่ที่การปฏิบัติ การร่วมสร้างจึงควรพิจารณาว่าประสบการณ์ของนักกีฬา ผู้ดูแลสนาม และประชาชนถูกนำไปใช้ตั้งแต่การออกแบบกิจกรรมเพียงใด ข้อค้นพบนี้เชื่อมกับงานของนงลักษณ์ เพิ่มชาติ เสรี เพิ่มชาติ และกนกวรรณ แสนเมือง (2566) ที่บทที่ 2 ทบทวนเรื่องการเป็นเจ้าภาพร่วมระหว่างชุมชนกับภาคี โดยกรณีหนองจอกช่วยขยายประเด็นว่าความเป็นเจ้าภาพร่วมควรมีทั้งการรับผิดชอบงานและโอกาสร่วมกำหนดทิศทาง ไม่ใช่เพียงระดมผู้ช่วยให้กิจกรรมสำเร็จ

การเปิดโอกาสต้องควบคู่กับความพร้อมในการเข้าร่วม ข้อจำกัดด้านสนาม อุปกรณ์ บุคลากร และข้อมูลข่าวสาร ทำให้เห็นว่าการประกาศเปิดรับผู้เข้าร่วมยังไม่เพียงพอ หากผู้สนใจไม่ทราบข่าว ไม่มีทักษะที่ต้องใช้ หรือไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ ประเด็นนี้เชื่อมกับแนวคิดขีดความสามารถของ Sen ที่บทที่ 2 ใช้พิจารณาโอกาสที่บุคคลสามารถเลือกและดำเนินการได้จริง ผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงควรพิจารณาทั้ง “มีช่องทางให้เข้าร่วม” และ “มีความพร้อมใช้ช่องทางนั้น” เช่น ผู้สนใจเป็นอาสาสมัครควรทราบหน้าที่และได้รับความรู้ที่จำเป็น ส่วนผู้จัดควรมีทรัพยากรและทักษะด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม ประเด็นนี้สัมพันธ์กับงานของพัชรี ดิษฐสอน และชนิสรา แก้วสวรรค์ (2566) กล่าวถึงความร่วมมือ ความต่อเนื่อง สถานที่ และแรงจูงใจ ส่วนงานของ Chutiphongdech และคณะ (2024) สนับสนุนการพิจารณาแรงจูงใจและการออกแบบบทบาทอาสาสมัคร อย่างไรก็ดี ข้อมูลครั้งนี้ยังไม่สามารถระบุได้ว่าปัจจัยใดมีน้ำหนักต่อการเข้าร่วมมากที่สุด

ประโยชน์ที่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ต้องแยกจากผลลัพธ์ที่ยืนยันแล้ว ผู้ให้ข้อมูลมองว่าการแข่งขันสร้างโอกาสออกกำลังกาย พบปะ แสดงความสามารถ และจำหน่ายสินค้า การรับรู้เหล่านี้เป็นข้อมูลสำคัญต่อความหมายที่ประชาชนให้กับกิจกรรม แต่ยังไม่ใช่หลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่ากีฬาทำให้ปัญหายาเสพติดลดลง สุขภาพดีขึ้น หรือรายได้เพิ่มขึ้นในระดับพื้นที่อย่างแน่นอน งานของ Quirk และคณะ

(2021) และภาคย์ พันธุมะบำรุงกับวรวีร์ นาคพนม (2565) ช่วยให้พิจารณาประโยชน์ของกิจกรรมทางกายและผลทางสังคมในมุมของผู้เข้าร่วม ส่วนงานของ Jia และคณะ (2023) เชื่อมประสบการณ์อาสาสมัครกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่ผลจากงานเหล่านั้นไม่สามารถใช้ยืนยันผลของการแข่งขันในหนองจอกแทนข้อมูลของพื้นที่ได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรประเมินทั้งประสบการณ์ที่ประชาชนรับรู้และข้อมูลติดตามที่เหมาะสมกับผลแต่ละด้าน โดยแยกจำนวนคนเข้าร่วม เป้าหมายป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง และผลที่เกิดขึ้นจริงออกจากกันอย่างชัดเจน

ความต่อเนื่องของกิจกรรมต้องเชื่อมการสนับสนุนกับการเรียนรู้ร่วมกันข้อค้นพบเรื่องความต้องการซ่อมสนาม เพิ่มอุปกรณ์ พัฒนาบุคลากร และร่วมตัดสินใจ สะท้อนว่าความร่วมมือเฉพาะหน้าช่วยให้จัดการแข่งขันได้ แต่ยังต้องมีระบบรองรับงานในระยะต่อไป การพึ่งการระดมทรัพยากรจากเครือข่ายเพียงอย่างเดียวจึงไม่ควรใช้แทนการวางแผนดูแลสถานที่และพัฒนาผู้รับผิดชอบ งานของ Daya และคณะ (2023) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมด้านกีฬาหลังการจัดกิจกรรม ช่วยตั้งประเด็นว่าควรติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นหลังวันแข่งขัน ขณะที่งานของ Wang และคณะ (2024) ช่วยพิจารณาบทบาทของหน่วยงานท้องถิ่นในการสนับสนุนและบริหารกิจกรรม แต่ไม่ควรถือว่าการจัดการแข่งขันบ่อยขึ้นยืนยันความยั่งยืนแล้วโดยอัตโนมัติ

ในมุมมองของผู้วิจัย ความต่อเนื่องควรหมายถึงการมีผู้รับผิดชอบที่สามารถส่งต่องาน มีทรัพยากรที่ดูแลได้ มีช่องทางรับข้อเสนอ และนำบทเรียนมาปรับกิจกรรม ไม่ใช่เพียงสามารถจัดงานครั้งถัดไปได้เท่านั้น

ข้อสังเคราะห์จากการอภิปรายผล การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬาควรพิจารณาองค์ประกอบที่เชื่อมกัน 3 ส่วน ได้แก่ โอกาสในการกำหนดทิศทาง ความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ใช้ดำเนินงาน และความพร้อมของคนกับทรัพยากร การพัฒนาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งอาจยังไม่ตอบข้อจำกัดทั้งหมด เช่น การเพิ่มงบประมาณโดยไม่เปิดพื้นที่ตัดสินใจ หรือการเชิญประชาชนเข้าร่วมโดยไม่เตรียมความรู้และบทบาทให้ชัดเจน แนวคิดการมีส่วนร่วมช่วยวิเคราะห์ว่าประชาชนมีบทบาทในขั้นใด ทุนทางสังคมช่วยอธิบายการเชื่อมคนและทรัพยากร แนวคิดการร่วมสร้างช่วยพิจารณาการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน และแนวคิดขีดความสามารถช่วยตั้งคำถามว่าโอกาสที่เปิดไว้นั้นประชาชนใช้ได้จริงเพียงใด การใช้แนวคิดร่วมกันจึงช่วยอธิบายว่าการมีส่วนร่วมไม่ควรถูกวัดจากจำนวนผู้เข้าร่วมเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการร่วมตัดสินใจ ทรัพยากร บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนาดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ เป็นข้อเสนอจากการสังเคราะห์ข้อมูล ยังไม่ได้ทดลองใช้และยืนยันผล

1. เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้น สำนักงานเขตและผู้จัดการแข่งขันควรรับฟังความต้องการของประชาชนก่อนกำหนดประเภทกีฬา ช่วงเวลา และรูปแบบกิจกรรม โดยเปิดพื้นที่ให้ทั้งนักกีฬา ผู้ปกครอง อาสาสมัคร และประชาชนทั่วไปเสนอความคิดเห็น พร้อมแจ้งผลการพิจารณา เพื่อให้การมีส่วนร่วมครอบคลุมการกำหนดทิศทาง ไม่จำกัดอยู่เพียงการช่วยดำเนินงาน

2. จัดกลไกความร่วมมือและแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน ควรมีคณะทำงานหรือผู้ประสานงานร่วมระหว่างสำนักงานเขต ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร สถานศึกษา สโมสรหรือชมรมกีฬา ศาสนสถาน และภาคเอกชน โดยกำหนดหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ และช่องทางติดต่อให้ชัดเจน พร้อมเปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่เข้าร่วม เพื่อไม่ให้การดำเนินงานพึ่งพาบุคคลกลุ่มเดิมมากเกินไป

3. พัฒนาบุคลากรและอาสาสมัครด้านกีฬา ควรพัฒนาความรู้เรื่องกติกา การตัดสิน การจัดตารางแข่งขัน การประสานงาน และการดูแลความปลอดภัยให้เหมาะกับระดับกิจกรรม โดยเชื่อมการอบรมกับการฝึกปฏิบัติและการให้คำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถรับผิดชอบงานและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4. วางแผนสนับสนุนสนาม อุปกรณ์ และงบประมาณ ควรสำรวจสภาพสนามและอุปกรณ์ร่วมกับผู้ใช้พื้นที่ แล้วจัดลำดับความจำเป็นในการซ่อมแซมและจัดหา พร้อมกำหนดผู้ดูแลและแนวทางบำรุงรักษา การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีควรมีข้อมูลความต้องการที่ชัดเจน โปร่งใส และดำเนินการภายใต้ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่ลดหรือข้ามขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อเร่งการจัดกิจกรรม

5. พัฒนาการสื่อสารให้ประชาชนเข้าถึงได้หลายช่องทาง ควรประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าผ่านผู้นำชุมชน สถานศึกษา ป้ายประกาศ และสื่อออนไลน์ โดยแจ้งรายละเอียดกิจกรรม คุณสมบัติผู้เข้าร่วม และบทบาทที่ประชาชนสามารถช่วยงานได้อย่างชัดเจน พร้อมมีช่องทางสอบถามและเสนอความคิดเห็น เพื่อขยายการเข้าถึงนอกเหนือจากกลุ่มที่เข้าร่วมกีฬาอยู่แล้ว

6. ส่งเสริมการเข้าร่วมตามความพร้อมและบริบทของชุมชน

ควรออกแบบกิจกรรมให้เหมาะกับอายุ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เข้าร่วม โดยคำนึงถึงการเข้าถึงของผู้หญิง ผู้สูงอายุ และผู้ที่ยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงกติกาการใช้สถานที่และวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน ไม่มุ่งเฉพาะการแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศจนลดโอกาสของประชาชนทั่วไป

7. ประเมินผลร่วมกันและเชื่อมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง

หลังการแข่งขันควรเปิดให้ผู้เกี่ยวข้องสะท้อนปัญหา ความเป็นธรรม ความปลอดภัย และประโยชน์ที่ได้รับ แล้วนำข้อมูลไปปรับกิจกรรมครั้งต่อไป พร้อมเชื่อมการแข่งขันกับการออกกำลังกาย ชมรมกีฬา หรือกิจกรรมอาสาสมัครประจำชุมชน โดยไม่ใช้เพียงจำนวนผู้เข้าร่วมเป็นตัวแทนความสำเร็จทั้งหมด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอในส่วนนี้มุ่งขยายมุมมองและเพิ่มหลักฐานจากประเด็นที่การศึกษาปัจจุบันยังอธิบายได้ไม่ครบ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกับอำนาจร่วมตัดสินใจ และผลที่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้กับผลลัพธ์ระยะยาวที่ต้องติดตามเพิ่มเติม

1. ศึกษาประชาชนที่ยังไม่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา ควรศึกษามุมมองของผู้ไม่เข้าร่วมหรือเข้าร่วมน้อย เพื่อเข้าใจข้อจำกัดด้านเวลา การเดินทาง การรับรู้ข่าวสาร ความสนใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยไม่กำหนดล่วงหน้าว่าการไม่เข้าร่วมเกิดจากการขาดความสนใจส่วนรวม

2. ศึกษาความแตกต่างของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มประชาชน ควรศึกษาบทบาทและโอกาสของเยาวชน ผู้หญิง ผู้สูงอายุ ผู้ปกครอง และอาสาสมัคร ทั้งด้านการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อพิจารณาว่ากลุ่มใดเข้าถึงกระบวนการได้น้อยและควรได้รับการสนับสนุนอย่างไร

3. เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการแข่งขันในแต่ละพื้นที่ ควรเปรียบเทียบกิจกรรมที่สำนักงานเขตสนับสนุนกับกิจกรรมที่ชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน หรือภาคเอกชนริเริ่ม โดยพิจารณาการแบ่งอำนาจตัดสินใจ การจัดทรัพยากร และการติดตามผล เพื่อแยกข้อจำกัดเฉพาะรูปแบบออกจากปัญหาที่พบร่วมกัน

4. ติดตามผลต่อประชาชนและชุมชนในระยะยาว ควรเก็บข้อมูลหลายช่วงเวลาเกี่ยวกับการออกกำลังกาย ความสัมพันธ์ในชุมชน การพัฒนาทักษะเยาวชน และโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูล

ก่อนและหลังร่วมกับหลักฐานที่เหมาะสม หากศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านยาเสพติดหรือพฤติกรรมเสี่ยง ต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบ ไม่สรุปผลจากคำบอกเล่าหรือการเกิดกิจกรรมกีฬาเพียงอย่างเดียว

5. ทดลองพัฒนากระบวนการร่วมวางแผนและประเมินผล ควรดำเนินการวิจัยร่วมกับชุมชน โดยทดลองเปิดให้ประชาชนกำหนดประเภทกีฬา รูปแบบกิจกรรม หรือเกณฑ์ประเมิน แล้วติดตามว่าความคิดเห็นถูกนำไปใช้เพียงใด และผู้เข้าร่วมรับรู้บทบาทของตนอย่างไร เพื่อประเมินคุณภาพการมีส่วนร่วมมากกว่าจำนวนผู้เข้าร่วม

6. ศึกษาระบบสนับสนุนทรัพยากรและการเข้าถึงสนามกีฬา ควรศึกษาขั้นตอนขอใช้งบประมาณ อุปกรณ์ และสถานที่จากมุมมองทั้งผู้ขอและผู้รับผิดชอบ พร้อมตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อระบุจุดติดขัดและความจำเป็นในการปรับปรุงจากหลักฐาน ไม่สรุปว่าเกิดจากระเบียบหรือความล่าช้าของหน่วยงานฝ่ายเดียว

7. ศึกษาการพัฒนาบุคลากรและการรับช่วงงานควรติดตามผลของการฝึกผู้ตัดสิน ผู้ฝึกสอน และอาสาสมัคร รวมถึงการส่งต่องานจากแกนนำเดิมสู่ผู้รับผิดชอบใหม่ โดยประเมินทั้งความรู้ การนำไปใช้ ความเป็นธรรม และความสามาร ารปัญหา เพื่อพิจารณาว่าการพัฒนาบุคลากรช่วยสนับสนุนความต่อเนื่องของกิจกรรมได้อย่างไร

บรรณานุกรม

(ภาษาไทย)

กาญจนา ศรีเขียวพงษ์. (2564). แนวทางการบริหารจัดการด้านการพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศของเมืองกีฬา จังหวัดชลบุรี. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2564.

กรมพลศึกษา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566–2570. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2566.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553). แผนยุทธศาสตร์สร้างกีฬาไทยสู่ความเป็นเลิศ (พ.ศ. 2553–2559). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

เกียรติยศ ระวะนาวิก และศุภชัย ยาวะประภาษ. (2566). การบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ประเทศไทย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 8(3), 123–136.

ชลิตพล สืบใหม่. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์กีฬานันทนาการองค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การ กีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชีวิน อ่อนลออ และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 10(2), 161–169.

นงลักษณ์ เพิ่มชาติ, เสรี เพิ่มชาติ และกนกวรรณ แสนเมือง. (2566). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนใน กิจกรรมงานวิ่งแบบวิถีปกติใหม่: กรณีศึกษา จอมบึงมาราธอน จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์,

ประเสริฐ ชวนบุญ. (2554). การศึกษาการนำนโยบายการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพนำไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22(2), 17–31.

พงษ์เอก สุขใส. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสาร วิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 14(2), 99–110.
พัชสิริ ชมภูคำ. (2552). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.

ภาคย์ พันธุมะบำรุง และวรวีร์ นาคพนม. (2565). การพัฒนาแนวทางการจัดการผลกระทบทางสังคมในชุมชนจากการจัดการแข่งขันกีฬานานาชาติ. วารสารศิลปการจัดการ,

6(2), 696–709.

ภานุ ศรีวิสุทธิ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษา. ปริญญา นิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วณิสรา เจริญรม และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสนามกีฬาสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา เทศบาลตำบลท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. วารสารสุขศึกษาพลศึกษา และสันทนาการ, 47(1), 198–210.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.).(2566) การรับรู้ความคาดหวัง ความพึงพอใจและการยอมรับของชาวมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม

สราวุฒิ พงษ์พิพัฒน์ และคณะ. (2561). พฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 1(1), 34–45.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบสาม. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2566, จาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). การศึกษาทางเลือกของชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 27(4), 18–23.

เสนาะ ติเยาว์. (2551). หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

(ภาษาอังกฤษ)

Bunds, K., Tang, Y., & Koenigstorfer, J. (2023). Community building in virtual participation charity sport events. Journal of Marketing Management, 39(17–18), 1738–1764.

Chutiphongdech, T., Zhao, Y., & Kim, Y. H. (2024). Factors motivating sport event volunteers: An investigation of past empirical literature. ABAC Journal, 44(4).

Daya, W. J., Ma'mun, A., Gaffar, V., & Nuryadi, N. (2023). Community participation in sports after the Tour de Singkarak sports event inKerinci Regency. Jurnal Pendidikan Jasmani dan Olahraga, 8(1), 27–34.

Dithsorn, P., & Kaewsawan, C. (2023). A study of successful sports management for local communities. Journal of Politics, Administration and Law, 15(1).

Jia, R., Sánchez-Sáez, J. A., & Segado Segado, F. (2023). The impact of the China Open 500 event on sense of community: Comparisons of volunteers' pre- and post-event perceptions. Sustainability, 15(8),6547.

Nordin, A., Jamal, A., Mat Hussin, N. Z. H., Abdullah, M. Z., & Saadun, S.J. (2023). Exploring the impact of patriotism, volunteerism and perceived empowerment on community engagement in sports events. Information Management and Business Review, 15(3(SI)), 490–496.

Quirk, H., Bullas, A., Haake, S., Goyder, E., Graney, M., Wellington, C., Copeland, R., Reece, L., & Stevinson, C. (2021). Exploring the benefits of participation in community-based running and walking events: A cross-sectional survey of parkrun participants. BMC Public Health 21, 1978.

Wang, X., Qiao, G., & Lu, Y. (2024). Sustainable development of non-mega international sports a small town: Social impacts, residents' attitudes, and leveraging role of local government. International Journal of Tourism Research, 26(4), e2699.